

A close-up photograph of a dark brown branch of a cherry blossom tree. The branch is covered with numerous small, five-petaled pink flowers. Some flowers are in sharp focus, showing their delicate petals and yellow stamens, while others are blurred in the background, creating a soft bokeh effect. The background is a bright, overexposed white, suggesting a sunny day. The overall mood is peaceful and celebratory.

א"ד גורדון עיין ערך חוויה

שלושה מפגשים עם רועי הורן
אודות האקולוג הציוני הראשון

טרילוגיית מפגשים
עם א"ד גורדון

1. "בעל הייסורים" מתרפא
בטבע הארצישראלי

2. חוויה – משנת ה"האדם
והטבע"

3. גורדוניאדה – שלל יישומים
של משנת גורדון בחיים

ופקחת ביום ההוא את עיניך, בן אדם, והצצת ישר לתוך עיני הטבע וראית בהן את תמונתך. וידעת, כי אל עצמך שבת, כי בהתעלמך מן הטבע התעלמת מעצמך. ושבת וראית, והנה מעליך, מעל ידיך ורגליך, מעל כל גֵּוֹךְ ונפשך נפרכים ונושרים, נפרכים ונושרים שברים כבדים, קשים, מעיקים, ואתה מתיישר, מזדקף, גדל. וידעת, כי אלה הם שברי קליפתך, אשר התכווצת בתוכה בתמהון לבך, כצב בתוך שיריונו, ואשר לאחרונה גדלת מתוכה. והכרת ביום ההוא, כי הכל היה לא לפי מידתך, וכי את הכל עליך לחדש: את מאכלך ואת משתך, את הלבשתך ואת מעונך, את אופן עבודתך ואת דרך לימודך – את הכל ...

הבהרה: לשוב אל הטבע – לא אומר לחזור למערות..

קודם כל צריך להיות ברור, מה הוא המוצא הזה: אל הטבע? לשוב אל מצב האדם שלפני התרבות האנושית? זה, כמדומה, לא דרש ולא ידרוש איש. הרי זה שוב אותם חיים של צמצום, אלא שמתוך שהן פחות מורכבים, פחות סבוכים, מתוך שהצמצום בהם פחות עמוק, עוד נשאר בהם מרחב ידוע וקירבה ידועה אל הטבע ואל עצם ההוויה אין־הסופית. ועוד, אין האדם יכול לשוב אחורנית ואינו יכול לוותר על מה שכבש ועל מה שרכש, ויהי כיבוש זה ורכוש זה רק בספירת ההכרה ולא בספירת החיים. סוף־סוף גם ההכרה הנה חלק מהחיים, יותר נכון, יסוד מיסודות החיים. האדם מבקש מרחב, מבקש עלייה, יותר מרחב, יותר עלייה – יותר חיים. והוא מבקש דרך, אבל הדרך אינה יכולה להיות לאחור, כי אם לפניו. מכאן ואילך הדרך מתחילה להיות יותר ויותר זקופה, ואין דרך לנטות הצדה, אם האדם מבקש לעלות אל ראש הרמה ... (האדם והטבע, פרק ט)

1. לחיות בחווה, אותה שכתוב: בכל זר כין דעהו"

מתוך **מכתב לרחל המשוררת**

(בזמן שהותה בצרפת לצורך לימודי חקלאות)

[...] למה זה את מבטת על הזמן שתשהי באירופה כעל זמן של מעבר, כעל זמן של **הכנה לחיים** ולא כעל זמן של חיים? בכלל, רגילה השקפה כזאת על החיים: להתכונן ואחרי כן לחיות, לעבוד ואחר לחיות וכן הלאה. אבל השקפה זו לא נכונה היא. כבר דיברנו בזה במקצת ביפו. עוד אז אמרתי לך, כי לפי דעתי, הכלל ביחס לחיים צריך להיות בדומה לכלל ביחס לדת: 'בכל דרכיך דעהו!' בכל מה שהאדם עושה, בכל מקום ובכל זמן – הכל הוא צריך לבקש בחיים, חיי עולם. הנה את עכשיו באירופה – האם רק ללמוד את צריכה שם? הלא גם לחיות את צריכה שם! סוף סוף אירופה הלא היא עולם מלא, סוף סוף האדם באירופה הלא הוא אדם, – האם אין בכל זה בכדי חיים, בכדי חיים עשירים? או היש מקום בעולם שאין שם בכדי חיים, בכדי חיים עשירים למי שיש לו נפש חיה ועשירה? [...] שתי שנים ומחצה, שתלמדי באירופה, אם תאבדנה מתוך חיך, הרי זו אבידה שאינה חוזרת לא רק ביחס לחיי שעה, כי אם גם ביחס לחיי עולם. [...]

כן, רחל, חיי באירופה, חיי בכל כוח נשמתך! אל תיראי פן יחולל על ידי זה משא נפשך, פן יצא מזה הפסד לאשר את מבקשת בארץ-ישראל. להיפך, את תביאי לארץ ישראל, בשובך, לא רק מה שלמדת במשך שתי שנים ומחצה, כי אם דבר הרבה יותר חשוב – מה שחיית באירופה במשך שתי שנים ומחצה, שתי שנים ומחצה של חיים!

2. אהללה ה' בחיי: לחיות את חיך ולא את חיך אחרים

ספר רבי נפתלי שאמר רבנו זכרוננו לברכה, שטוב הנה שיהיה לאיש כשר סוסים שיסע בכל פעם עם בני הנעורים לתוך איזה יער וכיוצא, ושמידברו וראת שמים ויהיה להם התבודדותו. כי בשדה יער טוב מאד להתבודדות:

וספר אז מענין הנהגותיו בימי הנעורים, שהיה רגיל לקח סוס מבית חותנו ורכב על הסוס לאיזה יער. ושם ירד מהסוס וקשרו לאיזה אילן, והוא הלך לתוך היער לעשות את שלו והתבודד שם כדרך. וכמה פעמים התיר עצמו הסוס וברח למקומו לבית חותנו. וכשראו שם שהסוס בא לבדוקיו דואגים ומתפחדים מאד כיאמרו שבודאי נפל מהסוס חס ושלום. וכמה פעמים נפלו עליו גשמים גדולים בעת שהיה ביער ואחר כך בא לביתו שעה בלילה או יותר. (חיי מוהר"ן, אות רל)

וְעָקַר הָאֱמֶת הוּא, כְּשֵׁאִין הָאָדָם נִצְרָךְ לְבְרִיּוֹת. כִּי 'כִּיּוֹן שְׁנִצְרָךְ הָאָדָם לְבְרִיּוֹת, מִשְׁתַּנָּה פָּנָיו כְּכָרוֹם, לְכַמָּה גִּנְיִן' (בְּרַכּוֹת ו:). כִּי מִי שֶׁהוּא נִצְרָךְ לְבְרִיּוֹת, קָשָׁה לוֹ מְאֹד לְהִתְפַּלֵּל בְּרַבִּים, וְטוֹב וְנוֹחַ לוֹ לְהִתְפַּלֵּל בְּיַחֲדוּת. כִּי בְּרַבִּים נוֹפְלִין עָלָיו פְּנִיּוֹת גְּדוּלוֹת וְשִׁקְרִים, שֶׁעוֹשֶׂה תְּנוּעוֹת וְשִׁקְרִים בְּתַפְלָתוֹ בְּשִׁבְלֵי בְּנֵי אָדָם, מֵאַחַר שֶׁהוּא נִצְרָךְ לָהֶם. וְאַפְלוּ מִי שֶׁאִין נִצְרָךְ לְבְרִיּוֹת בְּשִׁבְלֵי פְּרֻנְסָה, כִּי מִתְּפָרֵס מִשְׁלוֹ, אֶף עַל פִּי כֵן יֵשׁ שֶׁהוּא נִצְרָךְ לְבְרִיּוֹת, בְּשִׁבְלֵי כְּבוֹד, אוֹ בְּשִׁבְלֵי דְבַר אַחַר, דְּהֵינּוּ שֵׁישׁ לוֹ תַּאֲוָה שֶׁל כְּבוֹד וְחֲשִׁיבוֹת וְכִיּוֹצֵא. נִמְצָא שֶׁהוּא נִצְרָךְ לְבְרִיּוֹת, שֶׁהוּא צָרִיךְ לְכְבוֹד וְחֲשִׁיבוֹת שְׁלָהֶם. וְאַזִּי כְּשֶׁהוּא נִצְרָךְ לְבְרִיּוֹת בְּאִיזָה בְּחִינָה, יוֹכֵל לְפַל בְּשִׁקְרָה גְּדוּלָה בְּתַפְלָתוֹ, דְּהֵינּוּ לַעֲשׂוֹת תְּנוּעוֹת בְּשִׁקְרָה בְּשִׁבְלֵי בְּנֵי אָדָם כַּפֵּ"ל. 'פָּנָיו', זֶה בְּחִינַת הָאֱמֶת, שֶׁהוּא בְּחִינַת פָּנִים, בְּחִינַת (תְּהִלִּים כ"ד): "מִבִּקְשֵׁי פָּנֶיךָ יַעֲקֹב סֵלָה", בְּחִינַת (מִיכָה ז) ... וְזֶה פְּרוּשׁ (תְּהִלִּים קמ"ו): "אֶהְלֵלָה ה' בְּחַיִּי", הֵינּוּ כְּשֵׁאִין נִצְרָךְ לְבְרִיּוֹת. וְזֶה 'בְּחַיִּי', בְּחַיִּי דִּיקָא, הֵינּוּ שְׂאֵנֵי חַיִּים מְחַיִּים שְׁלִי, שְׂאֵינּוּ נִצְרָךְ לְחַיִּים שׁוֹם אָדָם. כִּי הַנִּצְרָךְ לְבְרִיּוֹת חַיִּים אֵינָם חַיִּים' (בִּיצָה ל"ב:), הֵינּוּ שְׂאֵינָם חַיִּים שְׁלוֹ, כִּי הוּא חַי מְאַחֲרִים. אֲבָל כְּשֵׁאִינִי נִצְרָךְ לְבְרִיּוֹת, וְאַנִּי חַי חַיִּים שְׁלִי, אֲזִי אוֹכֵל לְהִלְלוֹ וְלְהִתְפַּלֵּל לְפָנָיו בְּאֱמֶת כַּפֵּ"ל, וְזֶהוּ: "אֶהְלֵלָה ה' בְּחַיִּי" דִּיקָא כַּפֵּ"ל (לִיקוּטֵי מוהר"ן סו)

במידה שההכרה הולכת ומבררת את כל חוקיו של הטבע בכלל פרטיהם ובכל כלליותם, במידה זו היא מעמידה את כל יחסו של האדם אל הטבע על יחס מיכני בלבד. [מתייחסים אל] הטבע הוא כאילו פועל עור, שאין לו לאדם אלא להכיר את כוחותיו ולמשול בו. ליחס נפשי אל הטבע, ליחס של חיים ויצירה משותפים, אין פה מקום. אולם האדם, שיש לו מותר של זמן ושל כוחות, רוצה וצריך לחיות יותר, **ובאין לו בחיי עצמו די חיים, בהיותו כרות ממקור החיים, הוא מבקש את החסר לו בחייהם של אחרים**, הוא מושל על אחרים, האחרים עושים את רצונו בכל מה שהוא רוצה (או מושפעים מרוחו וחיים ברוחו, שלטון בצורה יותר נאה, שלטון רוחני, אבל בכל אופן שלטון: ממשלה מצד המשפיע ושעבוד מצד המושפעים) והרי הוא כאלו חי את חייהם נוסף על חיי עצמו

(כתבי א.ד. גורדון, כרך ד, עמ' 160-161)

An occasion for unselfing: Beautiful nature leads to prosociality

Jia Wei Zhang^a , Paul K. Piff^a, Ravi Iyer^b, Spassena Koleva^b, Dacher Keltner^a

[Show more](#)

[+](#) Add to Mendeley [Share](#) [Cite](#)

<https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2013.11.008>

[Get rights and content](#)

3. לראות את "הדת" בפרספקטיבה הנכונה

... עיקר הכוונה במה שנאמר היה להראות, כי הדת נולדה לא מתוך בערות, לא מתוך אינסטינקטים חשכים, כמו הפחד, הערצת האבות וכדומה – אלה היו לדת רק בבחינת מיילדת, אבל לא בבחינת מוליד, – כי אם מתוך שכך חייבה הנפשיות האנושית, הטבע האנושי; כי הדת היתה למה שהיתה, לדבר שבא לאדם מחוץ לטבע האנושי, ומתוך כך נעשתה לדבר קבוע ועומד ונתאבנה, לא משום שמהותה בכך, כי אם משום שהתרבות האנושית עוד לא מצאה את דרכה הנכונה... כי הדת ירדה לא משום שנפקחו עיני האדם לראות, כי הנעלם עיוור, כי הטבע העולמי עיוור (כאילו יש למוח האדם תפיסה בעיוורון כזה!), כי אם מתוך שלא נפקחו עיני האדם לראות, כי **הטבע האנושי** הולך ומתעוור מצדו היותר חשוב, מצד דיבוקו במקור חייו, בעצם הטבע העולמי. אין דבר המבליט כל כך את ההתעורות הזאת של הטבע האנושי כמו היחס אל הדת. הרגש הדתי, יסוד כל הרגשות העליונים בנפש האדם, היחס הדתי, יסוד כל בנין עולמו וכל התחדשות עולמו של האדם, – דבר חיוני יסודי זה מה גורלו בתרבות האנושית? איזה נטייה נתנה התרבות האנושית לכוח היסודי הזה לפעול בחיים האנושיים, איזה מנגנון ניתן לו להניע, איזה תפקיד למלא? ... (האדם והטבע, פרק יב)

האינדיבידואליות, הלאומיות (או האינדיבידואליות הלאומית)
והאוניברסליות אחוזות ודבקות זו בזו בנפש חיה ובת-חורין כשלהבת
בגחלת. אלה הם שלושת היסודות, שנפש האדם עומדת עליהם או,
יותר נכון, מורכבת מהם, ושאינן חיים לאחד מבלעדי השניים הנותרים.
אינני יודע אינדיבידואליסטים יותר גדולים מהנביאים – ואינני יודע לאומיים
ואוניברסליסטים גדולים מהם.

(א"ד גורדון, מתוך המאמר "מענין לענין באותו ענין")

1318
1823218
פיקוק

*

--- בהתעוררות רבה היה מתאר לפני את עתידו הנעלה של האדם, כאשר ימצא ויחפור את המטמונים שבנפשו, ואיך יפרוץ אורו הגנוז ויאיר וישפר את יחסי בני האדם עד שיגיעו למדרגה של "שמים חדשים וארץ חדשה".

לבסוף הוסיף: אם אנו מאמינים באפשרות של התקדמות גדולה כזו של רוח אנוש בעתיד, עלינו להתחיל לכוון את אורח חיינו מהיום לקראת העתיד הגדול הזה.

אלה היו מאחרוני דבריו בליל מותו. אחרי הדברים האלה הוסיף עוד שכנראה הוא חי כבר את רגעיו האחרונים.

הטון - שקט ופשוט, כאילו היתה זו שיחה יומיומית רגילה. ועוד ניסה בפעם האחרונה להתרומם ולהציע דבר מה, אך הדברים היו לא ברורים ואני לא יכולתי להבינם. הוא הכיר את זה על-פי ההתאמצות בפני. אמר שאין יותר ביכולתו לבטא את מחשבתו...

ראשו צנח על כר המיטה וירדם לנצח.

יעל גורדון

רודולף אוטו (1869–1937)

ניכר בעליל כי זו תגובה בלתי אמצעית, שאינה עילה בעקבות חשבון נפש על עבירות מוסר מעיקות ... הוא נובע מקטיגוריה אחרת לחלוטין... רק מי שחי "בתוך הרוח" יודע מה הוא: הוא חש בשפלות הערך, לא רק של מעשיו, אלא גם של **עצם קיומו כחלד, כיציר-נברא, לעומת היש הנישא למעלה מן הבריאה כולה...** אתה לבדך קדוש! התואר 'קדוש' אינו מציין כאן שלמות ולא הדר ולא שגב ולא טוב.. הוא למעלה מהם .. הוא הערך נומינוזי שהוא אב המקור ואב היסוד הבלתי-רציונאלי של כל הערכים הסובייקטיביים באשר הם.. (על הקדושה, עמ' 61-60)

צילום: תיקי
רותם